

BO'LG'USI PEDAGOGIKA O'QITUVCHILARI SUGGESTIVLIK KO'NIKMALARINING MOHIYATI VA TUZILISHI

Shermatova Manzura

**UBS universiteti Pedagogika va psixologiya
kafedrası o'qituvchisi**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14377795>

Annotatsiya: Maqolada bo'lg'usi pedagogika o'qituvchilari suggestivlik ko'nikmalarining mohiyati va tuzilishi tahlil etilgan. Shuningdek, bo'lg'usi pedagogika o'qituvchilari suggestivlik ko'nikmalarining mohiyati va tuzilishi bo'yicha taklif va tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: suggestiv qobiliyatlar, professiogramm, ilmiy tadqiqotlar, amaliyot, meditatsiya, fikr va tushunish, stress, optimizm.

Suggestivlik qobiliyatlarining mohiyatini ochib berishga yordam beradigan, nafaqat ularning tuzilishini tavsiflovchi, balki namoyon bo'lish xususiyatlarini, bog'liqligini va boshqa kasbiy pedagogik fazilatlar bilan bog'liqligini aniqlashga yordam beradigan asosiy nazariy va uslubiy qoidalar:

1. Ta'sir ko'rsatish qobiliyatlarini umumiy pedagogik tayyorgarlikning elementi sifatida ko'rib chiqish;
2. Pedagogik masalalarni bosqichma-bosqich hal qilish algoritmi orqali boshqarish tizimini tavsiflash.

Bizning muammomizni ushbu nazariyalar prizmasi orqali ko'rib chiqish pedagogik tadqiqotlarda keng tarqalgan noto'g'ri tushunchalardan biri – kerakli ko'nikmalar guruhini boshqa elementlar bilan bog'lanmagan holda alohida tavsiflashdan qochish imkonini beradi.

Kasbiy fazilatlarining shakllanishi bo'lajak o'qituvchilarning umumiy pedagogik tayyorgarligi davrida sodir bo'ladi. O'qituvchining umumiy pedagogik tayyorgarligi – bu pedagogik fanlar va pedagogik amaliyot bo'yicha o'quv darslari tizimida o'quvchilarni o'qitish jarayoni va natijasi bo'lib, o'qituvchi shaxsining ma'lum darajada rivojlanishi, umumpedagogik bilim, ko'nikma, malakalarini shakllantirish bilan tavsiflanadi.

Umumiy pedagogik tayyorgarlikning asosiy elementlari – pedagogika nazariyasi va tarixini o'rganish, pedagogik sikl fanlari va barcha turdagi o'quv amaliyoti va sinfdan tashqari ishlar bo'yicha mashg'ulotlar jarayonida nazariy va amaliy mashg'ulotlar; umumiy pedagogik bilimlar tizimini va umumiy pedagogik mahorat tizimini shakllantirish; pedagogika fanining metodologiyasi va metodikasi sohasida kadrlar tayyorlash, tarbiyaviy ishlar va ijtimoiy-pedagogik faoliyatga didaktik tayyorgarlik.

Umumpedagogik bilimlar tizimida ta'lim usuli sifatida ta'sir ko'rsatish haqidagi bilimlarning o'rnini aniqlash uchun uning tuzilishini ko'rib chiqaylik. Bilim – voqelikni bilishning amaliyotda tekshirilgan natijasi, uning inson tafakkurida to'g'ri aks etishi. Umumiy pedagogik bilimlarning tuzilishi bir qator elementlarni o'z ichiga oladi:

1. Fundamental g'oyalar, tushunchalar, pedagogik hodisalarning rivojlanish qonuniyatlari va qonuniyatlarini bilish;
2. Yetakchi pedagogik nazariyalar, asosiy kategoriyalar va tushunchalarni bilish;

3. Fundamental pedagogik faktlarni bilish;
4. Maktab o'quvchilarini tayyorlash va tarbiyalashning umumiy metodologiyasi haqidagi amaliy bilimlar.

Xulosa qilib shuni ta'kidlaymizki, yuqorida aytilganlarning barchasi ta'sir ko'rsatish qobiliyatlari bo'lajak o'qituvchining kasbiy tayyorgarligining to'liq tarkibiy qismidir, degan xulosaga kelishimizga imkon beradi. Ularning tuzilishi aqliy va amaliy harakatlar yig'indisi bo'lib, ular ta'sir ko'rsatuvchining ta'sir mexanizmiga asoslanadi. Ushbu harakatlar bir qator pedagogik mahoratga mos keladi, ular faoliyatda ishlashga imkon beradi va maxsus, maqsadli tayyorgarlikni talab qiladi.

Zamonaviy pedagogikada o'qituvchining suggestiv qobiliyatlarini rivojlanishi natijasi ta'lim sifatigagina emas, shaxsni tarbiyalashga ham qaratilganligidir. Pedagogika fanlari doktori B.Raximov ilmiy tadqiqotda kasbiy madaniy munosabatlar tizimini yaratib, uni pedagogik amaliyotda qo'llash mazmun mohiyatini asoslab bergan va quyidagi fikrlarni bildirgan: "Bugungi talabada, ayniqsa o'qituvchida har ikkala munosabatning, ya'ni kasbiy-madaniy munosabatlarning uyg'un va izchil bo'lishi ijtimoiy hayotning ehtiyoji hisoblanadi"[1]. Boshqa bir olim N.Muslimov o'zining ilmiy ishlari asosida quyidagi fikrlarni bayon etadi: "Shaxsda kasbiy sifatning mavjudligi uning mutaxassis sifatida shakllanganlik ko'rsatkichi orqali ifodalanadi. ... Mutaxasning kasbiy faoliyatini tashkil etish jarayoni ma'lum bosqichlarda ketma-ketlikda amalga oshiriladi"[2]. Yana bir olim, pedagogika fanlari nomzodi S.Bozorova o'zining "Oliy ta'limda kasbiy-yo'naltirilgan o'qitish texnologiyasi" monografiyasida metodik tayyorgarlik va texnologik yechimga quyidagicha ta'rif beradi: "Ta'lim oluvchilarda ularning bo'lajak kasbiy faoliyati uchun muhim shaxsiy sifatlarini, shuningdek, vazifasi bo'yicha funksional majburiyatlarni bajarishni ta'minlaydigan ko'nikma va malakalarni shakllantiradigan texnologiya tushuniladi"¹. Chunki jamiyatimizning yangi rivojlanish bosqichida faqatgina o'z mutaxassisligini yaxshi biladigan, tor soha bilan ixtisoslashgan kadrni emas, yetuk shaxs sifatida o'zining kasbiy kompetetligini namoyon qila oladigan, fuqarolik pozitsiyasini o'zining siyosiy, huquqiy va iqtisodiy bilim va qarashlari tizimi bilan ham ko'rsatib bera oldaigan insonni tarbiyalash hamdir. Bu bejiz emas, chunki barcha ijtimoiy munosabatlar yig'indisidan iborat bo'lgan shaxsning ijodiy faoliyatini rivojlantirish, ishga solishning yangidan-yangi yo'llari va imkoniyatlarini qidirib topmasdan, ijtimoiy ishlab chiqarish samaradorligini oshirib bo'lmaydi. Insoniyat taraqqiyotining turli bosqichlarida ijtimoiy hayot uchun eng muhim vazifalardan biri - shaxsning siyosiy ijtimoiylashuvi jarayonini amalga oshirishdir. Boshqacha qilib aytganda, insonning ijtimoiy hayoti, uning siyosiy jarayonlarda ishtirok etishi va mavjud siyosiy tuzum bilan o'zaro munosabatda bo'lishi, mafkura va qonunchilik, ma'naviy qarashlar va qadriyatlar tizimini o'zlashtirib borishi hamda ijtimoiy-siyosiy harakatlarda, jamoatchilik ishlarida ishtirok etishi va jalb etilishi jarayonida amalga oshib boradi. O'z navbatida, ijtimoiy hayotga qadam qo'ygan yangi avlodning ijtimoiylashuvi, jamiyat hayotidagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlar uzluksizligini va ijtimoiy taraqqiyotning vorisiyligini ta'minlaydi. Bu esa, davlat bilan fuqarolar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar mutanosibligi erishuviga imkon beradi hamda mavjud tuzumning barqaror rivojlanishini kafolatlaydi.

¹Бозорова С. Олий таълимда касбий-йўналтирилган ўқитиш технологияси. Монография. Тошкент.: -Б.70.

References:

1. Рахимов Б.Х. Бўлажак ўқитувчида касбий-маданий муносабатларни шакллантириш тизими. Тошкент.:Фан. 2005 –Б. 14.
2. Муслимов Н.А. Касб таълими ўқитувчисини касбий шакллантиришнинг назарий-методик асослари. Пед.фан док. Дисс... афтореферат. Тошкет.: 2007. –Б.132.

INNOVATIVE
ACADEMY